

Dzīves kvalitāte pilngadīgām personām ar garīgās attīstības traucējumiem ārpus institucionālās aprūpes

Linda Biķerniece, Anīta Ābele

Rīgas Stradiņa universitāte, Labklājības un sociālā darba katedra, Latvija

Ievads. Šobrīd Latvijā ir aktīvi uzsākts pilngadību sasniegušu personu ar garīga rakstura traucējumiem deinstitucionalizācijas process, kas paredz cilvēkiem ar viegliem un vidēji smagiem funkcionāliem traucējumiem dzīvošanu un sociālo pakalpojumu saņemšanu ārpus institūcijām. Lai deinstitucionalizācijas process varētu noritēt veiksmīgāk, ir jānoskaidro problēmas, ar kādām saskaras bijušie institūciju iemītnieki, uzsākot patstāvīgu dzīvi sabiedrībā, un kas personām ar garīga rakstura traucējumiem ietekmē dzīves kvalitāti ārpus institucionālās aprūpes.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Mērķis: izpētīt pilngadīgu personu ar garīgās attīstības traucējumiem dzīves kvalitāti ietekmējošās problēmas ārpus institucionālās aprūpes. Šim nolūkam tika veidota anketa, balstoties uz amerikāņu zinātnieka R. Šaloka astoņu domēnu koncepciju. Papildus tika intervēti sociālie darbinieki, kuri strādā ar personām ar garīgās attīstības traucējumiem pēc institucionālās aprūpes.

Rezultāti. Anketēšanā piedalījās 17 personas vecumā no 20 līdz 58 gadiem ar viegliem un vidēji smagiem garīgās attīstības traucējumiem, no kurām 2 personas pārvietojas ratiņkrēslos, 3 personas izmanto palīgierīces, bet 2 personām ir redzes traucējumi. Visi respondenti patstāvīgi sabiedrībā dzīvo no 1 līdz 7 gadiem, 8 dzīvo ģimenēs, 6 dzīvo patstāvīgi, bet 3 dzīvo sociālā tipa mājās. Pētījuma rezultātā netika konstatētas būtiskas atšķirības starp personu ar garīgās attīstības traucējumiem dzīves vietas, patstāvīgās dzīves ilguma, vecuma un dzimuma saistību ar dzīves kvalitātes līmeni. Zināmas atšķirības vērojamas tikai 3 personām, kuras dzīvo sociālā tipa mājās, kurās nevar turēt mājdzīvniekus un ir mazākas pašnoteikšanās iespējas.

Pētījuma dati liecina, ka pastāv virkne problēmu, kas ietekmē personu ar garīgās attīstības traucējumiem dzīves kvalitāti ārpus institucionālās aprūpes un kas savukārt var negatīvi ietekmēt deinstitucionalizācijas procesu.

Secinājumi. Pilngadīgu personu ar garīgās attīstības traucējumiem dzīves kvalitātes uzlabošanai ir jāveic virkne pasākumu – sākot ar programmas izstrādi personu iekļaušanai darba tirgū, beidzot ar sociālo pakalpojumu finansējuma pārskatīšanu un atbildības sadali starp pašvaldībām un valsti.